

**LIETUVOS BANKO
PRIEŽIŪROS TARNYBOS
FINANSINIŲ PASLAUGŲ IR RINKŲ PRIEŽIŪROS DEPARTAMENTO
DIREKTORIUS**

**SPRENDIMAS
DĖL E. V., G. V. IR AB SEB BANKO GINČO NAGRINĖJIMO**

2016 m. birželio 22 d. Nr. 242-237
Vilnius

Lietuvos bankas gavo E. V. ir G. V. (toliau – pareiškėjai) kreipimąsi, kuriuo pareiškėjai prašo išnagrinėti ginčą, kilusį tarp jų ir AB *SEB* banko (toliau – Bankas) dėl Banko veiksmų, kuriais galėjo būti pažeistos pareiškėjų teisės.

N u s t a t y t a:

2012 m. liepos 17 d. pareiškėjas E. V. ir Bankas sudarė Vertybinių popierių sąskaitos tvarkymo sutartį Nr. *duomenys neskelbtini* (toliau – Sutartis), kuria šalys susitarė, kad Sutartyje numatytais sąlygomis Bankas atidarys klientui vertybinių popierių sąskaitą, teiks tarpininkavimo paslaugas, klientui savo vardu ir sąskaita siekiant įsigyti vertybinių popierių, taip pat teiks klientui vertybinių popierių saugojimo paslaugas. Sutartyje pareiškėjas E.V. patvirtino, kad visi vertybiniai popieriai vertybinių popierių sąskaitoje yra bendroji jungtinė sutuoktinių nuosavybė.

2015 m. liepos 8 d. pareiškėjas E. V. Banko vertybinių popierių prekybos internetu sistema pateikė 24 pavedimus parduoti AB „Lietuvos jūrų laivininkystė“ (LJL) akcijas: **09.58 val.** ir **09.59 val.** pareiškėjas pateikė du pavedimus parduoti **100 000 LJL** akcijų po **0,012 Eur**, pavedimai Banko sistemos buvo **atmesti**, nurodant „Pre trade rejection:[ULIRIS_710] (Out of range prince – Acceptable price range: [0.013,0.021])“; **10.09 val.** pareiškėjas pateikė pakartotinai pavedimą parduoti **100 000 LJL** akcijų po **0,009 Eur**, pavedimas Banko sistemos buvo **atmestas** nurodant „Pre trade rejection:[ULIRIS_710] (Out of range prince – Acceptable price range: [0.011,0.018])“; **10.11 val.** pareiškėjas pateikė pakartotinai pavedimą parduoti 100 000 LJL akcijų po 0,011 Eur, pavedimas buvo pareiškėjo anuliuotas; **10.12 val.** pareiškėjas pateikė pakartotinai pavedimą parduoti 100 000 LJL akcijų po 0,01 Eur, pavedimas Banko sistemos buvo perduotas vykdyti; **10.22 val.** pareiškėjas pateikė pavedimą parduoti **205 500 LJL** akcijų po **0,008 Eur**, pavedimas Banko sistemos buvo **atmestas** nurodant „Pre trade rejection:[ULIRIS_710] (Out of range prince – Acceptable price range: [Minimum 0.009])“; **10.27 val.** pareiškėjas pateikė pavedimą parduoti 71 000 LJL akcijų po 0,009 Eur, pavedimas Banko sistemos buvo perduotas vykdyti; **10.28 val.** pareiškėjas pateikė pavedimą parduoti **200 000 LJL** akcijų po **0,008 Eur**, pavedimas Banko buvo **atmestas** nurodant „Pre trade rejection:[ULIRIS_710] (Out of range prince – Acceptable price range: [0.009, 0.015])“; **10.29 val.** pareiškėjas pateikė pavedimą parduoti **200 000 LJL** akcijų po **0,008 Eur**, pavedimas Banko sistemos buvo **atmestas** nurodant „Pre trade rejection:[ULIRIS_710] (Out of range prince – Acceptable price range: [0.009, 0.015])“; **10.32 val.** pareiškėjas pateikė pavedimą parduoti 60 000 LJL akcijų po 0,009 Eur, pavedimas Banko sistemos įvykdytas; **10.32 val.** pareiškėjas pateikė pavedimą parduoti 200 000 LJL akcijų po 0,008 Eur, pavedimas Banko sistemos įvykdytas; **10.36 val.** pareiškėjas pateikė pavedimą parduoti **159 000 LJL** akcijų po **0,007 Eur**, pavedimas Banko sistemos buvo **atmestas** nurodant „Pre trade rejection:[ULIRIS_710] (Out of range prince – Acceptable price range: [Minimum 0.008])“; **10.43, 10.44, 10.45, 10.46, 10.47,** pareiškėjas pateikė pavedimą parduoti **179 540 LJL** akcijų po **0,008 Eur**, pavedimai Banko

sistemos buvo **atmesti** nurodant „Pre trade rejection:[ULIRIS_710] (Out of range price – Acceptable price range: [Minimum 0.009]); 10.48 val. pareiškėjas pateikė pavedimą parduoti 10 000 LJI akcijų po 0,009 Eur, pavedimas Banko sistemos buvo perduotas vykdyti; 10.19 val. pareiškėjas pateikė pavedimą parduoti 20 000 vienetų akcijų po 0,01 Eur, pavedimas pareiškėjo buvo anuliuotas; **10.52 val.** pareiškėjas pateikė pavedimą parduoti **69 540** vienetus akcijų po **0,009 Eur**, pavedimas Banko sistemos buvo **iš dalies įvykdytas** (įvykdyta dalis – 31 001); **10.53 val.** ir **10.55 val.** pareiškėjas pateikė pavedimą parduoti **100 000** vienetų akcijų po **0,008 Eur**, pavedimai Banko sistemos buvo **atmesti** nurodant „Pre trade rejection: [ULIRIS_700] (Out of range price – Acceptable price range: [Minimum: 0,009]); 11.01 val. pareiškėjas pateikė pavedimą parduoti 200 000 vienetų akcijų po 0,008 Eur, pavedimas Banko sistemos buvo perduotas vykdyti.

Pagal Lietuvos bankui pateiktą informaciją, pareiškėja G. V. Banko vertybinių popierių prekybos internetu sistema 2015 m. liepos 9 d. pateikė pavedimus parduoti turimas LJI akcijas po 0,007 Eur ir 2015 m. liepos 13 d. – pavedimus parduoti turimas LJI akcijas po 0,006 Eur, o Banko sistema šiuos pavedimus perdavė vykdyti.

Pareiškėjai kreipimesi Lietuvos bankui nurodė, kad E. V. 2015 m. liepos 8 d. teikti pavedimai parduoti turimas LJI akcijas po 0,012 Eur už vieną akciją per Banko automatinę vertybinių popierių prekybos internetu sistemą Banko sistemos buvo atmesti. Pareiškėjai nurodo, kad iš viešai prieinamos informacijos buvo matyti, kad prekyba AB *Nasdaq* biržoje (toliau – Birža) LJI akcijomis vyksta ir sandoriai dėl LJI akcijų sudaromi mokant po 0,012 Eur už akciją. Pareiškėjas E.V. paaiškino, kad, nepavykus parduoti LJI akcijų už pradinę 0,012 Eur kainą už vieną akciją, jis už kelių minučių pateikė kitą pavedimą parduoti turimas LJI akcijas po 0,01 Eur už vieną akciją ir jam buvo leista parduoti tik 100 000 LJI akcijų. Kitų turimų LJI akcijų parduoti po 0,01 Eur už vieną akciją pareiškėjui nebuvo leista, todėl jis dar sumažino pardavimo kainą, nes rinkoje LJI akcijų vertė smarkiai krito. Pareiškėjai nurodė, kad Bankas, nevykdydamas pareiškėjo E.V. pateiktų pavedimų, padarė tyčinius trukdymus klientams prekiauti LJI akcijomis, nes buvo tiesiogiai susijęs su emitentu ir naudodamasis turima informacija manipuliavo rinka. Pareiškėjai taip pat nurodė, kad Bankas nėra niekur paskelbęs, kad pavedimas parduoti akcijas už kainą, kuri būtų mažesnė nei 10 proc. paskutinės fiksuotosios rinkos kainos, bus blokuojamas, be to, tokia Banko teisė atmesti pavedimus nebuvo numatyta Sutartyje, o pareiškėjai apie tokią Banko teisę nebuvo informuoti jokių kitu būdu. Pareiškėjai kreipimesi į Lietuvos banką nurodė, kad dėl šių Banko veiksmų jie patyrė 29 495,25 Eur nuostolį, ir prašė Lietuvos banko įpareigoti Banką atlyginti patirtus nuostolius. Pagal pareiškėjų Lietuvos bankui pateiktą nuostolių apskaičiavimo pagrindimą pareiškėjų patirti nuostoliai apskaičiuoti taip: E.V. pirko 710 540 LJI akcijų už 15 107 Eur, kurias pardavė už 5 912,16 Eur, ir iš viso patyrė **9 194,84 Eur** nuostolį; G.V. pirko 582 736 LJI akcijas už 24 136 Eur, kurias pardavė už 3836,42 Eur, ir iš viso patyrė **20 300,41 Eur** nuostolį.

Bankas Lietuvos bankui pateiktame atsiliepime nurodė, kad pareiškėjų kreipimesi pateiktas reikalavimas Bankui atlyginti 29 495,25 Eur nuostolį nėra nei teisiškai, nei faktiškai pagrįstas, nes Bankas neatliko jokių neteisėtų veiksmų, kurie galėtų lemti kreipimesi nurodomą ir pareiškėjų Banko reikalaujamą atlyginti nuostolių dydį, o pareiškėjų nurodyti patirti nuostoliai susidarė dėl nuo Banko nepriklausančių aplinkybių.

Bankas pažymėjo, kad automatines pavedimų kontrolės priemones įdiegė siekdamas užtikrinti Finansinių priemonių rinkų įstatymo (FPRĮ) 63 straipsnyje ir 2010 m. lapkričio 8 d. AB *Nasdaq* Vilnius valdybos posėdyje patvirtintų AB *Nasdaq* Vilnius narystės ir prekybos taisyklių (toliau – *Nasdaq* taisyklės) 4.6.2 papunktyje įtvirtintų reikalavimų laikymąsi. Nurodyti teisės aktai ir taisyklės įpareigoja banką imtis priemonių, kad į reguliuojamą rinką perduodami pavedimai atitiktų finansinių priemonių realią rinkos vertę ir būti tikri, neapsimestiniai. Bankas taip pat privalo imtis priemonių, kad būtų sumažinta rizika, jog klaidos, padarytos teikiant pavedimus, nedarytų didelės įtakos finansinių priemonių kainai ar kitaip neiškreiptų jų apyvartos. Ši sistema taip pat užtikrina, kad klientai nebūtų diskriminuojami, nes esant toms pačioms aplinkybėms kitų Banko klientų ar dėl kitų vertybinių popierių pateikti pavedimai taip pat būtų automatiškai atmesti. Viena

iš šių kontrolės priemonių – automatinis pateiktų pavedimų atmetimas, jeigu pavedime nurodyta finansinių priemonių kaina skiriasi nuo reguliuojamoje rinkoje fiksuotos kainos tam tikru procentiniu nuokrypiu. Bankas, paaiškindamas pareiškėjų kreipimesi nurodytas aplinkybes dėl pavedimų parduoti LJL akcijas atmetimo, pažymėjo, kad 2015 m. liepos 8 d. pareiškėjo E.V. pateikti pavedimai, kuriais buvo siekiama parduoti LJL akcijas, buvo atmesti siekiant tinkamai įvykdyti FPRĮ 63 straipsnio ir *Nasdaq* taisyklių 4.6.2 papunktyje įtvirtintus reikalavimus. Bankas nurodė, kad automatinės kontrolės priemonės buvo pritaikytos tam tikriems pareiškėjo pavedimams, nes šių pateiktų pavedimų dėl LJL akcijų kaina neatitiko realios rinkos kainos – teiktuose pavedimuose parduoti LJL akcijas nurodyta 0,012 Eur kaina už vieną akciją buvo 0,002 Eur mažesnė už paskutinę LJL akcijų pardavimo kainą (0,014 Eur). Toks kainos skirtumas sudarė 14,29 proc. kainos pokytį, kuris būdamas reikšmingai didelis galėjo iškreipti realią rinkos vertę, todėl šiems pavedimams buvo pritaikyta automatinio pavedimų atmetimo taisyklė, t. y. pavedimo teikimas pernelyg agresyviai – daugiau negu 10 proc. mažesne kaina negu paskutinė užfiksuota rinkos kaina.

Bankas pateikė informaciją, kad 2015 m. liepos 8 d. vertybinių popierių prekybos internetu sistema pareiškėjas E.V. pateikė 24 pavedimus parduoti jam priklausiusias LJL akcijas, iš kurių 9 pavedimai buvo priimti vykdyti. Šie pavedimai buvo priimti vykdyti per automatinės pavedimų kontrolės priemones, nes jos atmetė tik tokius kliento pavedimus, kurie buvo teikiami pernelyg „agresyviai“. Taip pat Bankas pažymėjo, kad, priešingai nei teigia klientai, LJL akcijų kainai nukritus žemiau 0,01 Eur prekyba šiomis akcijomis toliau vyko ir pavedimai, pateikti neviršijant automatinės pavedimų kontrolės sistemos filtravimo ribų, buvo vykdomi. Bankas nurodė, kad ši faktą patvirtina aplinkybė, kad 2015 m. liepos 8 d. dalį akcijų pareiškėjas pardavė už 0,009 ir 0,008 Eur, t. y. už mažesnę kainą, nei pareiškėjo nurodoma (0,01 Eur).

Atsakydamas į pareiškėjo argumentus dėl netinkamo informavimo, Bankas nurodė, kad klientą apie pavedimų atmetimą ir jų priežastis informavo laikydamasis 2012 m. liepos 12 d. Lietuvos banko valdybos nutarimu Nr. 03-157 patvirtintų Investicinių paslaugų teikimo ir klientų pavedimo priėmimo ir vykdymo taisyklių 94 punkto nuostatų, t. y. pranešimai apie pavedimų atmetimą ir kainos režius klientui buvo pateikti iš karto po pavedimų atmetimo toje pačioje Banko administruojamoje vertybinių popierių prekybos internetu svetainėje, kurioje ir buvo pateikti kliento pavedimai. Bankas atkreipė dėmesį į tai, kad klientas, veikdamas apdairiai ir rūpestingai, galėjo, gavęs automatinius pranešimus apie pateiktų pavedimų parduoti LJL akcijas atmetimą, pateikti pavedimus parduoti LJL akcijas kita kaina arba susisiekti su Banko darbuotojais makleriais ir, aptaręs pavedimo teikimo aplinkybes, pateikti pavedimus parduoti LJL akcijas telefonu.

Bankas, nesutikdamas su pareiškėjų nurodytu nuostolių dydžiu, nurodė, kad automatinis tam tikrų pavedimų atmetimas negalėjo lemti pareiškėjų reikalaujamų atlyginti nuostolių dydžio. „Pareiškėjai, siekdami pagrįsti reikalavimą, kad Bankas privalo atlyginti jų patirtą 29 495,25 Eur nuostolį, ši nuostolių dydį skaičiuoja kaip skirtumą tarp 2011 m. – 2014 m. jų įsigytų LJL akcijų pirkimo kainos ir 2015 m. liepos mėn. parduotų LJL akcijų pardavimo kainos. Skaičiuodami patirtus nuostolius klientai visiškai neatsižvelgia į konkrečius atvejus, kai pavedimai buvo atmesti automatinės pavedimų kontrolės sistemoje, tokių pavedimų kainas ir sąlygas, jų vėlesnį įvykdymą / neįvykdymą pakartotinai juos pateikus ir pan. Nuostolius klientai prilygina jų investicijų į LJL akcijas nukritusiai vertei, kuri susidarė dėl nuo Banko visiškai nepriklausančių aplinkybių, t. y. nei nuo automatinės pavedimų kontrolės sistemos veikimo ar klientų informavimo, nei nuo Banko atliktų veiksmų ar neveikimo <...>. Tai akivaizdžiai parodo, kad nuo investicijų įsigijimo dienos nuvertėjus šioms investicijoms, klientai visą atsakomybę dėl nesėkmės bei jų pačių prisiimtą investavimo į LJL akcijas riziką siekia perkelti Bankui“.

Taip pat Bankas atkreipė dėmesį į tai, kad pareiškėjai, teikdami nuostolių apskaičiavimo pagrindimą, teikia informaciją ir apie tokius LJL akcijų pardavimo pavedimus, kurie buvo Banko įvykdyti ir kurie nepatenka į jų kreipimesi nurodytas aplinkybes ar reikalavimo apimtį. „Skunde klientai teigia, kad skundžiasi dėl Banko neva neteisėtų veiksmų, atliktų 2015 m. liepos 8 d., kai automatinės pavedimų kontrolės sistema atmetė tam tikrus pavedimus dėl LJL akcijų pardavimo,

tačiau pateiktame klientų žalos apskaičiavimo pagrindime taip pat pateikiama informacija apie kliento E.V. 2015 m. liepos 22 d. pateiktus pavedimus. Klientė G.V., kuri dėl Banko neva neteisėtų veiksmų, kaip teigiama skunde, patyrė 20 300,41 Eur nuostolį, pavedimus parduoti turėtas LJJ akcijas teikė tik 2015 m. liepos 9 d. ir 2015 m. liepos 13 dienomis, o ne 2015 m. liepos 08 d., ir visi jos teikti pavedimai buvo priimti per automatinę pavedimų kontrolės sistemą ir įvykdyti.“

Atsižvelgiant į šias aplinkybes, Banko nuomone, pareiškėjų reikalavimas atlyginti 29 495,25 Eur nuostolį yra nei teisiškai, nei faktiškai nepagrįstas ir negali lemti Banko atsakomybės atlyginti kreipimesi nurodytų nuostolių, kurie susidarė dėl nuo Banko nepriklausančių aplinkybių.

K o n s t a t u o j a m a:

Vadovaujantis Vartotojų ir finansų rinkos dalyvių ginčų neteisminio sprendimo procedūros Lietuvos banke taisyklių, patvirtintų Lietuvos banko valdybos 2012 m. sausio 26 d. nutarimu Nr. 03-23, 45 punktu, vartojimo ginčai Lietuvos banke nagrinėjami laikantis rungimosi, ginčų nagrinėjimo operatyvumo, koncentracijos, ekonomiškumo ir bendradarbiavimo principų. Vartotojas ir finansų rinkos dalyvis privalo įrodyti tas aplinkybes, kuriomis remiasi kaip savo reikalavimų arba atsikirtimų pagrindu, išskyrus atvejus, kai remiamasi aplinkybėmis, kurių nereikia įrodinėti. Nagrinėdamas ginčą Lietuvos bankas atlieka pateiktų įrodymų vertinimą, kurio pagrindu priimamas sprendimas.

Atsižvelgiant į ginčo šalių nurodytas aplinkybes ir pateiktus įrodymus, darytina išvada, kad šalių ginčas kilo dėl nuostolių, kuriuos pareiškėjai patyrė dėl Banko automatinės pavedimų kontrolės sistemos atmestų pavedimų parduoti LJJ akcijas, atlyginimo.

Dėl Banko teisės atmesti pavedimus

Narystę reguliuojamoje rinkoje reglamentuoja FPRĮ 56 straipsnis. Minėto straipsnio 1 ir 2 dalyse nustatyta, kad narystę reguliuojamoje rinkoje ir prieigą prie jos reglamentuoja taisyklės, kuriose, be kita ko, nustatomos reguliuojamos rinkos narių pareigos, kylančios iš reguliuojamoje rinkoje sudaromų sandorių. FPRĮ 57 straipsnio 1 ir 2 dalyse nustatyta, kad prekyba finansinėmis priemonėmis reguliuojamoje rinkoje vyksta pagal taisykles, kurios turi užtikrinti, kad prekyba finansinėmis priemonėmis reguliuojamoje rinkoje vyktų sąžiningai, sklandžiai ir veiksmingai. Narystę ir prekybą finansinėmis priemonėmis Biržoje reglamentuoja 2010 m. lapkričio 8 d. AB Nasdaq Vilnius valdybos posėdyje patvirtintos AB Nasdaq Vilnius narystės ir prekybos taisyklės (toliau – *Nasdaq* taisyklės). Taigi Bankas, būdamas Biržos nariu, privalo laikytis narystę ir prekybą finansinėmis priemonėmis Biržoje reglamentuojančių *Nasdaq* taisyklių.

Nasdaq taisyklių 4.6.1 papunktyje nustatyta, kad į pavedimų knygą įkeliami pavedimai, automatinio įvykdymo sandoriai ir tiesioginiai sandoriai turi rodyti atitinkamos finansinės priemonės dabartinę rinkos vertę ir būti tikri, neapsimestiniai. *Nasdaq* taisyklių 4.6.2 papunktyje nustatyta, kad Biržos narys turi vengti įkelti tokius pavedimus ar sudaryti tokius sandorius, kuriais – atskirai ar kartu – yra ketinama netinkamai paveikti kainų struktūrą prekybos sistemoje, kurie neturi komercinio tikslo ar kuriais ketinama uždelsti ar sukliudyti prieigą prie prekybos sistemos kitiems Biržos nariams, taip pat jei tokiais pavedimais ar sandoriais būtų pažeidžiami FPRĮ 63 straipsnyje arba *Nasdaq* taisyklėse nustatyti piktnaudžiavimo finansinių priemonių rinka draudimai.

2010 m. sausio 25 d. Birža patvirtino Gaires dėl pavedimų, teikiamų per tiesioginę prieigą prie rinkos, kurios paaiškina, koku būdu biržos nariai turėtų vykdyti *Nasdaq* taisyklių 4.6.2 papunkčio reikalavimus. Minėtose gairėse nurodyta, kad Biržos narys, prieš priimdamas pavedimą ir perduodamas jį į prekybos sistemą per tiesioginę prieigą prie rinkos, be kita ko, turėtų patikrinti, ar pavedime nurodyta finansinės priemonės kaina nėra gerokai didesnė ar mažesnė už paskutinę mokėtą kainą.

Atsižvelgiant į nurodytą teisinį reglamentavimą darytina išvada, kad Biržos narys turi teisę nepriimti ir neperduoti į Biržos prekybos sistemą kliento pavedimų dėl operacijų su finansinėmis priemonėmis, jeigu kliento pateiktuose pavedimuose nurodyta finansinės priemonės kaina neparodo jos dabartinės rinkos vertės ir yra gerokai didesnė ar mažesnė už paskutinę mokėtą kainą.

AB *Nasdaq Vilnius* interneto puslapyje www.nasdaqbaltic.com viešai skelbiamos statistikos duomenimis, 2015 m. liepos 8 d. prekyba LJJ akcijomis vyko šiomis sąlygomis:

Kaina								Sandorių skaičius per dieną	Kiekis	Apyvarta	Valiuta
Vidutinė	Atidarymo	Maksimali	Minimali	Paskutinė	Pokytis, proc.	Perka	Parduoda				
0,008	0,012	0,012	0,007	0,008	-42,86	0,007	0,008	76	1 602 703	13 411,88	Eur

Taigi, kaip matyti iš viešai skelbiamos statistikos, 2015 m. liepos 8 d. LJJ akcijų kaina Biržoje svyravo nuo 0,012 iki 0,007 Eur už vieną akciją.

Pagal Banko pateiktą informaciją buvo atmesta dalis pareiškėjo pateiktų pavedimų parduoti LJJ akcijas, nes šių pavedimų dėl LJJ akcijų pardavimo kaina neatitiko realios rinkos kainos – buvo nurodoma daugiau negu 10 proc. mažesnė kaina negu paskutinė užfiksuota sandorio dėl LJJ akcijų rinkos kaina. Bankas pateikė informaciją, kad pareiškėjo nurodyta pavedime parduoti po 0,012 Eur kaina už vieną LJJ akciją buvo 0,002 Eur mažesnė negu paskutinė LJJ akcijų pardavimo kaina (0,014 Eur). Banko teigimu, toks kainos skirtumas sudarė 14,29 proc. kainos pokytį, kuris buvo reikšmingai didelis ir dėl to galėjo iškreipti realią rinkos vertę.

AB *Nasdaq Vilnius* interneto puslapyje www.nasdaqbaltic.com viešai skelbiamos statistikos duomenimis, 2015 m. liepos 7 d. prekyba LJJ akcijomis vyko šiomis sąlygomis:

Kaina								Sandorių skaičius per dieną	Kiekis	Apyvarta	Valiuta
Vidutinė	Atidarymo	Maksimali	Minimali	Paskutinė	Pokytis, proc.	Perka	Parduoda				
0,013	0,013	0,014	0,013	0,014	0,00	0,013	0,014	5	79 225	1 039,02	Eur

Kaip matyti iš viešai skelbiamos statistikos, paskutinė užfiksuota LJJ akcijų rinkos kaina buvo 0,014 Eur. Pareiškėjo pateikta pirminė LJJ akcijų pardavimo kaina buvo 0,012 Eur už akciją, t. y. 0,002 Eur (14,29 proc.) mažesnė už paskutinio įvykusio sandorio dėl LJJ akcijų kainą.

Pažymėtina, kad Lietuvos bankas, išnagrinėjęs pareiškėjų 2015 m. lapkričio 12 d. kartu su skundu Lietuvos bankui pateiktą medžiagą ir Banko pateiktus paaiškinimus, nenustatė, kad Bankas, atmesdamas pavedimus parduoti LJJ akcijas, galėjo pažeisti piktnaudžiavimą finansinių priemonių rinka reglamentuojančius teisės aktus.

Įvertinus anksčiau minėtas aplinkybes darytina išvada, kad Bankas, automatiškai atmesdamas pareiškėjo Banko vertybinių popierių prekybos internetu sistema pateiktus pavedimus parduoti LJJ akcijas daugiau negu 10 proc. mažesne kaina negu paskutinė užfiksuota rinkos kaina, siekė įgyvendinti *Nasdaq* taisyklių 4.6.2 papunktyje ir FPRĮ 63 straipsnyje nustatytus reikalavimus.

Dėl Banko tinkamo pareigos informuoti įvykdymo

FPRĮ 22 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad investicinių paslaugų teikėjas turi aiškiai ir suprantamai suteikti klientams ir potencialiems klientams visą reikalingą informaciją, kurios pagrindu jie galėtų suprasti siūlomų investicinių paslaugų ir finansinių priemonių esmę bei joms būdingą riziką ir galėtų priimti pagrįstus investicinius sprendimus. Remiantis FPRĮ 22 straipsnio 4 dalimi, įgyvendindamas 3 dalyje nustatytus reikalavimus, investicinių paslaugų teikėjas privalo klientams pateikti informaciją apie įmonę ir jos teikiamas paslaugas, finansines priemones ir siūlomą investavimo strategiją, įskaitant konsultacijas ir įspėjimą apie riziką, kuri būdinga tam tikroms investavimo strategijoms arba investicijoms į tam tikras finansines priemones, informaciją apie klientų pavedimų vykdymo vietas ir jų vykdymo išlaidas bei kitus mokėjimus. Nors šioje dalyje pateikiamas baigtinis teiktinos informacijos sąrašas, ši aplinkybė negali paneigti to paties straipsnio 3 dalyje nustatytos investicinių paslaugų teikėjo bendro pobūdžio pareigos pateikti visą

informaciją, būtiną šioje nuostatoje nurodytam kliento ar potencialaus kliento informavimo tikslui pasiekti. Sistemiskai ir lingvistiniu metodu analizuojant FPRĮ 22 straipsnio 4 dalies nuostatas, svarbu atsižvelgiant ir į to paties FPRĮ 22 straipsnio 1 dalyje nurodomą investicinių paslaugų teikėjo pareigą sąžiningai, teisingai ir profesionaliai veikti geriausiomis klientui sąlygomis. Vertinant šią įstatymo nuostatą, galima daryti pagrįstą išvadą, kad FPRĮ 22 straipsnio 3 dalyje įtvirtinama pareiga nėra vien tik to straipsnio 4 dalyje nurodytos informacijos pateikimas, bet ir pateikimas visos informacijos, kurios pagrindu klientas galėtų suprasti siūlomų investicinių paslaugų ir finansinių priemonių esmę bei joms būdingą riziką ir galėtų priimti pagrįstus investicinius sprendimus.

Investicinių paslaugų teikėjas, vykdydamas Finansinių priemonių rinkų įstatyme įtvirtintas pareigas, taip pat turi laikytis Lietuvos banko valdybos 2012 m. liepos 12 d. nutarimu Nr. 03-157 patvirtintų Investicinių paslaugų teikimo ir klientų pavedimų priėmimo ir vykdymo taisyklių (toliau – Taisyklės). Taisyklių 22 ir 24 punktuose nurodyta, kad šią informaciją investicinių paslaugų teikėjas klientui turi pateikti patvariojoje laikmenoje ir iš anksto, dar prieš pradėdamas teikti paslaugą. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas yra nurodęs, kad sprendžiant, ar investicinių paslaugų teikėjas tinkamai suteikė klientui visą reikiamą informaciją apie siūlomų investicinių paslaugų ir finansinių priemonių esmę bei joms būdingą riziką, svarbu įvertinti, ar klientui pateikta informacija buvo aiški ir nedviprasmiška, ar ja remdamasis neprofesionalus investuotojas galėjo priimti sprendimą, suvokdamas galimų padarinių riziką (*Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. birželio 28 d. nutartis c. b. Nr. 3K-3-381/2013*). Kasacinio teismo praktikoje laikomasi nuomonės, kad faktas, jog sutarties šaliai buvo suteikta galimybė susipažinti su standartinėmis sąlygomis, gali būti pripažįstamas tik tada, jeigu visos sąlygos yra įtrauktos į rašytinės sutarties tekstą arba yra pateiktos kaip sutarties priedas atskiru dokumentu, atsiųstos kitai šaliai iki sutarties pasirašymo arba pateiktos susipažinti sutarties pasirašymo metu (*Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. rugsėjo 13 d. nutartis c. b. Nr. 3K-3-472/2006*).

Taip pat atkreiptinas dėmesys ir į Civilinio kodekso (CK) 6.719 straipsnio 1 dalyje nustatytą paslaugų teikėjo pareigą prieš sudarant sutartį suteikti klientui išsamią informaciją, susijusią su teikiamų paslaugų prigimtimi, jų teikimo sąlygomis, paslaugų kaina, paslaugų teikimo terminais, galimomis pasekmėmis, ir kitokią informaciją, galinčią turėti įtakos kliento apsisprendimui. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas yra nurodęs, kad investicines paslaugas teikiančiam subjektui iš CK 6.719 straipsnio 1 dalies kyla pareiga prieš sudarant sutartį suteikti klientui išsamią informaciją, susijusią su teikiamų paslaugų prigimtimi, jų teikimo sąlygomis, paslaugų kaina, paslaugų teikimo terminais, galimomis pasekmėmis bei kitokią informaciją, galinčią turėti įtakos kliento apsisprendimui (*Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. birželio 28 d. nutartis c. b. Nr. 3K-3-381/2013*).

Bankas, pateikdamas paaiškinimus dėl tinkamo pareigos informuoti klientą vykdymo, pažymėjo, kad informacija, kad Bankas gali atmesti pareiškėjo pateiktus pavedimus dėl operacijų su finansinėmis priemonėmis, yra pateikta tarp pareiškėjo ir Banko pasirašytos Vertybinių popierių sąskaitos tvarkymo sutarties bendrųjų sąlygų 3.5 ir 7.1.7 papunkčiuose. Sutarties bendrųjų sąlygų 3.5 papunktyje nustatyta, kad tarpininkas (Bankas) turi teisę atsisakyti priimti pavedimą, jei pavedimas neatitinka tarpininko nustatytos formos, jame nėra pakankamai informacijos, kad tarpininkas galėtų tinkamai įvykdyti kliento valią, jis pateiktas Sutartyje nesutartu būdu ar nesilaikant kitų Sutartyje nustatytų sąlygų, o 7.1.7 papunktyje nustatyta kliento pareiga griežtai laikytis Biržos ar kitos biržos, ar daugiašalės prekybos sistemos, kurioje atliekamas pavedimas, taisyklių.

Bankas taip pat nurodė, kad tinkamai, laikydamasis Taisyklių nuostatų, informavo klientą apie pavedimų atmetimą ir jų priežastis, t. y. pranešimai apie pavedimų atmetimą ir kainos režius klientui buvo pateikti iš karto po pavedimų atmetimo toje pačioje Banko administruojamoje vertybinių popierių prekybos internetu svetainėje, kurioje ir buvo pateikti kliento pavedimai.

Vertinant Banko argumentus dėl kliento tinkamo informavimo apie Banko taikomą automatinio pavedimų atmetimo taisyklę (pavedimo teikimas pernelyg agresyviai – daugiau negu

10 proc. mažesne kaina negu paskutinė užfiksuota rinkos kaina), visų pirma svarbu įvertinti tai, ar Banko klientui pateikta informacija buvo aiški ir nedviprasmiška ir ar ja remdamasis asmuo, kuris nėra profesionalus investuotojas, galėjo priimti sprendimą, suvokdamas galimų padarinių riziką. Analizuojant Sutarties nuostatas matyti, kad informacija apie Banko teisę atmesti pavedimus, pavedime nurodytai finansinių priemonių kainai skiriantis nuo reguliuojamoje rinkoje fiksuotos kainos tam tikru procentiniu nuokrypiu, Sutartyje nebuvo tiesiogiai, aiškiai įvardyta, o tik nurodoma bendra Banko teisė atmesti pavedimą, jeigu jis neatitinka tarpininko nustatytos formos ar Biržos taisyklių, tačiau Banko taikoma automatinio pavedimų atmetimo taisyklė klientui nedetalizuojama. Bankas taip pat nepateikė įrodymų, kad apie taikomas automatines pavedimų kontrolės priemones pareiškėjas buvo informuoti kitu būdu.

Šių aplinkybių visuma sudaro pagrindą išvadai, kad pareiškėjui pateiktos informacijos pobūdis neatitiko aiškumo ir išsamumo kriterijų, todėl vertintina, kad Bankas informavimo pareigą Sutartyje apie Banko teisę atmesti pavedimus, pavedime nurodytai finansinių priemonių kainai skiriantis nuo reguliuojamoje rinkoje fiksuotos kainos tam tikru procentiniu nuokrypiu, įvykdė netinkamai.

Vertinant Banko veiksmus tinkamai informuojant pareiškėją apie pavedimų parduoti LJL akcijas atmetimą, svarbu atkreipti dėmesį į FPRĮ 22 straipsnio 1 dalies ir CK 6.200 straipsnio 2 dalies nuostatas, kurios numato, kad vykdydamos sutartį šalys privalo bendradarbiauti ir kooperuotis. Taip pat svarbu įvertinti ir tai, kad Bankui, kaip finansų rinkos profesionalui, yra keliami didesni rūpestingumo reikalavimai, t. y. pareiga teikiant investicines paslaugas elgtis su tokiu apdairumu, atidumu ir profesionalumu, koks yra būtinas finansų rinkos profesinėje veikloje, t. y. taip, kaip tikimasi iš kompetentingo, patyrusio ir kvalifikuoto finansininko, veikiančio atitinkamomis aplinkybėmis (*Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. vasario 14 d. nutartis c. b. Nr. 3K-3-10/2014*).

Iš pareiškėjo ir Banko pateiktų dokumentų matyti, kad 2015 m. liepos 8 d. Banko automatinėms pavedimų kontrolės priemonėms atmetus pareiškėjo vertybinių popierių prekybos internetu sistema pateiktus pavedimus parduoti LJL akcijas pareiškėjui buvo pateikti pranešimai anglų kalba, kuriuose buvo nurodyta, kad pavedimas yra atmestas, nurodoma pavedimo atmetimo priežastis ir galima LJL akcijų pardavimo kaina („Pre trade rejection: Out of range price – Acceptable price range <...>“), tačiau su pareiškėju Bankas nesusisieikė. Pažymėtina, kad teisės aktai leidžia Bankui pateikti klientui informaciją patvariojoje laikmenoje, jeigu toks informacijos pateikimo būdas atitinka Taisyklių 5 punkto nuostatas, t. y. informacijos pateikimas toje laikmenoje atitinka finansinės paslaugos teikėjo ir kliento esamų arba būsimų santykių pobūdį. Atsižvelgiant į tai, informacijos pateikimas vertybinių popierių internetu prekybos sistemoje laikytinas atitinkančiu teikiamos paslaugos ir kliento santykių pobūdį, tačiau išnagrinėjus pateiktos informacijos turinį (pranešimo tekstas anglų kalba, neišsamus pranešimo informacija) konstatuotina, kad Banko pareiškėjui pateikta informacija buvo nepakankamai išsamus ir suprantama neprofesionaliam vidutinių gebėjimų klientui.

Kaip jau buvo minėta pirmiau, finansų tarpininkas, teikdamas investicines paslaugas, privalo aiškiai ir suprantamai potencialiems ir esamiems klientams pateikti visą reikalingą informaciją, prieš jiems priimant investicinius sprendimus, bet to, teikdamas klientui paslaugas, privalo veikti sąžiningai, teisingai ir profesionaliai, geriausiomis klientui sąlygomis ir jo interesais visą dalykinių santykių su klientu laikotarpiu. Pažymėtina, kad sandoriai su vertybiniais popieriais yra priskiriami rizikos sutartims (CK 6.160 straipsnio 3 dalis) ir būtent klientui tenka vertybinių popierių vertės kritimo padariniai, tačiau iš to atsirandantys nuostoliai gali būti sumažinti laiku priimant atitinkamus su investicijomis susijusius sprendimus (pvz., pareiškėjas, matydamas neigiamus pokyčius rinkoje, gali nelaukti ir parduoti vertybinius popierius). Tokiems sprendimams priimti būtinas profesinis rūpestingumas, abiejų šalių bendradarbiavimas, keitimasis informacija, reikšminga prievolei vykdyti.

Įvertinus anksčiau minėtas aplinkybes ir atsižvelgus į finansų rinkos profesionalui keliamus didesnius profesinio rūpestingumo ir sutarties šalių kooperavimosi principus, formuluojamus FPRĮ

22 straipsnio 1 dalyje ir CK 6.200 straipsnio 2 dalyje, darytina išvada, kad Banko veiksmai, informuojant klientą apie pavedimų parduoti LJJ akcijas atmetimo priežastis, nebuvo pakankami. Taip pat pažymėtina, kad Bankas, teikdamas paaiškinimus dėl pareiškėjų 2015 m. lapkričio 12 d. kreipimesi nurodytų aplinkybių, pripažino, kad komunikacija su klientais automatinėms pavedimų kontrolės priemonėms atmetus jų pateiktus pavedimus dėl operacijų su finansinėmis priemonėmis yra tobulintina.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, darytina išvada, kad Bankas, Sutartyje ar kitokiu būdu aiškiai neatskleisdamas Banko teisės atmeti pavedimus, pavedime nurodytai finansinių priemonių kainai skiriantis nuo reguliuojamoje rinkoje fiksuotos kainos tam tikru procentiniu nuokrypiu, tinkamai neįvykdė pareigos aiškiai ir suprantamai suteikti klientams ir potencialiems klientams visą reikalingą informaciją, kurios pagrindu jie galėtų suprasti siūlomų investicinių paslaugų ir finansinių priemonių esmę bei joms būdingą riziką ir galėtų priimti pagrįstus investicinius sprendimus. Taip pat darytina išvada, kad Banko, kaip profesionalo, veiksmai informuojant klientą apie pavedimų parduoti LJJ akcijas atmetimo priežastis nebuvo pakankami, t. y. neatitiko rinkos profesionalui taikomo profesinio rūpestingumo reikalavimo.

Dėl nuostolių dydžio

Pareiškėjai patirtus nuostolius apskaičiavo kaip prarastą investuotų nuosavų lėšų dalį. Pagal pareiškėjų Lietuvos bankui pateiktą nuostolių apskaičiavimo pagrindimą pareiškėjų patirti nuostoliai apskaičiuoti taip: E.V. 2012–2014 m. pirko 710 540 LJJ akcijų už 15 107 Eur, kurias pardavė už 5 912,16 Eur, ir iš viso patyrė **9 194,84 Eur** nuostolį; G.V. 2011–2012 m. pirko 582 736 LJJ akcijas už 24 136 Eur, kurias pardavė už 3 836,42 Eur, ir iš viso patyrė **20 300,41 Eur** nuostolį. Taigi iš esmės pareiškėjai savo patirtus nuostolius prilygina savo investicijų į LJJ akcijas nukritusiai vertei. Pažymėtina, kad sandoriai su vertybiniais popieriais yra priskiriami rizikos sutartims (CK 6.160 straipsnio 3 dalis), o investicijos į akcijas visada susijusios su tam tikra rizika. Sudarydamas tokią sutartį klientas nežino, ar gaus finansinės naudos, ir prisiima ne tik finansinės naudos negavimo, bet ir nuostolių riziką. Atsižvelgiant į tai, kas minėta, vertintina, kad pareiškėjų pateiktas patirtų nuostolių dėl Banko veiksmų dydžio pagrindimas, kai patirti nuostoliai prilyginami investicijų į akcijas nukritusiai vertei, yra nepagrįstas.

Vis dėlto vertinant Banko veiksmus šio ginčo kontekste pažymėtina, kad pagal CK 6.189 straipsnio 1 dalį sutartis įpareigoja atlikti ne tik tai, kas tiesiogiai joje numatyta, bet ir visa tai, ką lemia sutarties esmė arba įstatymai. Jeigu vienai iš šalių prievolės vykdymas kartu yra ir profesinė veikla, ši šalis turi vykdyti prievolę taip pat pagal tai profesinei veiklai taikomus reikalavimus (CK 6.38 straipsnio 2 dalis). Lietuvos Aukščiausiasis Teismas yra išaiškinęs, kad neatsižvelgiant į tai, kokias nuostatas pažeidė finansų tarpininkas – įstatymo ar sutarties, jo atsakomybė klientui laikytina sutartine (*Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. sausio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-88-684/2015*).

Sutartinės civilinės atsakomybės sąlygos yra neteisėti sutarties šalies veiksmai (CK 6.246 straipsnis), žala (nuostoliai) (CK 6.249 straipsnis), priežastinis ryšys tarp neteisėtų veiksmų (neveikimo) ir atsiradusių nuostolių (CK 6.247 straipsnis), kaltė, kuri pagal CK 6.248 straipsnio 1 dalies nuostatą yra preziumuojama, išskyrus įstatymų nustatytas išimtis. Sutartinės civilinės atsakomybės taikymo atveju įmonė (verslininkas) atsako be kaltės, jei neįrodo, kad prievolės neįvykdė ar netinkamai ją įvykdė dėl nenugalimos jėgos, jeigu įstatymai ar sutartis nenumato ko kita (CK 6.256 straipsnio 4 dalis).

Kaip jau buvo minėta, Bankas, Sutartyje aiškiai neatskleisdamas taikomų automatinėms pavedimų kontrolės priemonių, atliko neteisėtus veiksmus, t. y. tinkamai neįvykdė pareigos, nustatytos FPRĮ 22 straipsnio 3 dalyje, aiškiai ir suprantamai suteikti klientams ir potencialiems klientams visą reikalingą informaciją, kurios pagrindu jie galėtų suprasti siūlomų investicinių paslaugų ir finansinių priemonių esmę bei joms būdingą riziką ir galėtų priimti pagrįstus investicinius sprendimus. Taip pat Banko, kaip profesionalo, veiksmai, informuojant klientą apie

pavedimų parduoti LJL akcijas atmetimo priežastis, neatitiko rinkos profesionalui taikomo profesinio rūpestingumo reikalavimo, nustatyto FPRĮ 22 straipsnio 1 dalyje.

Vertinant pareiškėjų patirtus nuostolius dėl Banko 2015 m. liepos 8 d. atmetų pavedimų parduoti LJL akcijas, pažymėtina, kad, Lietuvos bankui pateiktais duomenimis, pareiškėja G.V. pavedimus parduoti turėtas LJL akcijas teikė tik 2015 m. liepos 9 d. ir 2015 m. liepos 13 d. ir visi jos teikti pavedimai parduoti LJL akcijas buvo priimti per Banko automatinę pavedimų kontrolės sistemą ir įvykdyti. Atsižvelgiant į tai, toliau bus vertinama ir pasisakoma tik dėl pareiškėjo E.V. teiktų ir atmetų pavedimų parduoti LJL akcijas.

Vertinant pareiškėjo patirtus nuostolius dėl 2015 m. liepos 8 d. teiktų ir atmetų pavedimų parduoti LJL akcijas, svarbu įvertinti, ar Bankui netaikant automatinių pavedimų kontrolės priemonių pareiškėjo teikti ir atmesti pavedimai parduoti LJL akcijas pagal 2015 m. liepos 8 d. buvusias Biržoje prekybos sąlygas galėjo būti įvykdyti pareiškėjo pavedimuose nurodytomis akcijų kainomis jų pateikimo laiku. Palyginus 2015 m. liepos 8 d. pareiškėjo pavedimų parduoti LJL akcijas pateikimo laiką, pavedimuose parduoti akcijų kiekį ir kainą su Biržoje tuo metu buvusia LJL akcijų paklausa, pasiūla, įvykusių sandorių kaina, nustatyta, kad galėjo būti įvykdyti šie pareiškėjo teikti pavedimai parduoti LJL akcijas: 10.09 val. pavedimas parduoti 100 000 vienetų LJL akcijų – 0,009 Eur už vieną akciją, 10.22 val. pavedimas parduoti 205 500 vienetų LJL akcijų – 0,008 Eur už vieną akciją, 10.28 val. pavedimas parduoti 200 000 vienetų LJL akcijų – 0,008 Eur už vieną akciją, ir 10.29 val. pavedimas parduoti 200 000 vienetų LJL akcijų – 0,008 Eur už vieną akciją. Pareiškėjas visas turimas akcijas pardavė už 5 912,17 Eur, hipotetiškai, turimas akcijas parduoti galėjo už 6 089,36 Eur. Pareiškėjo gautos už parduotas LJL akcijas sumos ir hipotetinės pardavimo sumos skirtumas yra 177,19 Eur. Todėl ši suma gali būti vertinama kaip pareiškėjo patirtas nuostolis.

Atsižvelgus į tai, kad Bankas netinkamai vykdė savo pareigą Sutartyje informuoti pareiškėją apie taikomą automatinę pavedimų atmetimo taisyklę ir sudarius Sutartį, teikdamas paslaugas klientui, netinkamai informavo pareiškėją apie pavedimų atmetimo priežastis, todėl netinkamai vykdė savo pareigą veikti sąžiningai, teisingai ir profesionaliai, geriausiomis klientui sąlygomis ir jo interesais, vertintina, kad yra priežastinis Banko neteisėtų veiksmų ir pareiškėjo patirtų nuostolių ryšys.

Remdamasis tuo, kas išdėstyta, ir vadovaudamasis Vartotojų teisių apsaugos įstatymo 23³ straipsnio 1 dalies 1 punktu, Lietuvos banko valdybos 2012 m. sausio 26 d. nutarimo Nr. 03-23 „Dėl Vartotojų ir finansų rinkos dalyvių ginčų neteisminio sprendimo procedūros Lietuvos banke taisyklių patvirtinimo“ 2 punktu bei šiuo nutarimu patvirtintų Vartotojų ir finansų rinkos dalyvių ginčų neteisminio sprendimo procedūros Lietuvos banke taisyklių 59.2 papunkčiu, n u s p r e n d ž i u:

1. iš dalies patenkinti pareiškėjo E.V. reikalavimą rekomenduojant, kad Bankas atlygintų 177,19 Eur nuostolį;

2. įpareigoti iki 2016 m. liepos 22 d. raštu informuoti Lietuvos banką apie sprendimo rezoliucinės dalies 1-ame punkte nurodytos rekomendacijos įgyvendinimą (neįgyvendinimą). Apie neįvykdytą minėtą rekomendaciją bus paskelbta Lietuvos Respublikos teisės aktų nustatyta tvarka.

Lietuvos banko sprendimas dėl ginčo esmės yra rekomendacinio pobūdžio ir teismui neskundžiamas. Vartotojui ir finansų rinkos dalyviui išlieka teisė dėl ginčo sprendimo kreiptis į teismą arba kitą ginčų nagrinėjimo instituciją įstatymų nustatyta tvarka. Kreipimasis į teismą po Lietuvos banko sprendimo dėl ginčo esmės priėmimo nelaikomas šio sprendimo apskundimu.